

Kerny Terézia

KÖZÉPKORI SZENT LÁSZLÓ-EMLÉKEK NYOMÁBAN NÁPOLYBAN

(Előzetes beszámoló)

A Nápolyban (és Dél-Itáliában) található magyar vonatkozású művészet-történeti emlékek feltárása terén mindenekelőtt Balogh Jolán, Florio Banfi és Genthon István bűvárkodásainak eredményeit kell hangsúlyozni.¹ A második világháború után sajnálatosan megszakadt kutatásaikat újabban Lukács Mária és Prokopp Mária folytatták az ott föllelhető Szent László-ábrázolások középpontba helyezésével, politikai háttérüket is megvilágítva.²

I. A Santa Maria Donnaregina magyar királyszenteket ábrázoló freskói

A templom festészeti díszítése a XIV. század elején uralkodó szerepre jutott római irányzat fő műve. Mesterük, mint ezt mára a kutatás egyértelműen bebizonyította, Pietro Cavallini (és műhelye) volt, aki 1308-ban dolgozott Nápolyban. Az 1983–1984-ben restaurált falképek között, az apácakórus keleti falán, a szentély felőli második ablak után, a Szentlélek eljövetele festmény alatt, téglány alakú keretelt mezőben vörös-fehér vágásos háttér előtt a három magyar királyszent: Szent László, Szent István és Szent Imre háromnegyed alakja látható megközelítőleg azonos viseletben; hímzett szegélyű szétnyíló bíborszínű köpenyben és fehér ruhában. Fejükön keskeny arbronsú nyitott korona, körülötte glorióla. Ez az ábrázolás a három szent kiforrott ikonográfiai együtteséről tanúskodik egyéni attribútumokkal; Szent István kezében glóbuszt tart; Szent Imre jobbjaiban könyvet (bal oldala sérült); Szent Lászlónak 1291-től megjelenő hagyományos bárdja azonban nem vehető ki a falkép csonkasága miatt (az 1920-as években még látható volt), ám jól fölismerhető mellén a vágásos címer, amely egyértelművé teszi kilétét.³

Fiziognómiájuk megválasztásában szerepet játszhatott legendáikban illetve együttes ábrázolásaik során kialakult jellemzésük, és e jellemzések eltérése is. Az Atyaistenre emlékeztető ősz hajú, kettéfésült szakállú, kezét áldó mozdulatra emelő agg Szent István mint kegyes, bölcs uralkodó tűnik elénk; a középkorú László mint aktív harcos, Imre pedig ifjúi vonásokkal. Bár közös ábrázolási típusuk már a XIII. században kialakult; első megmaradt képzőművészeti emléken, a *berni diptichonon* még nem rendelkeztek önálló ikonográfiai specifikumokkal.⁴ Végso megformálásuk a XIII. század legvégén jöhetett létre, vagy a XIV. század legelején, noha

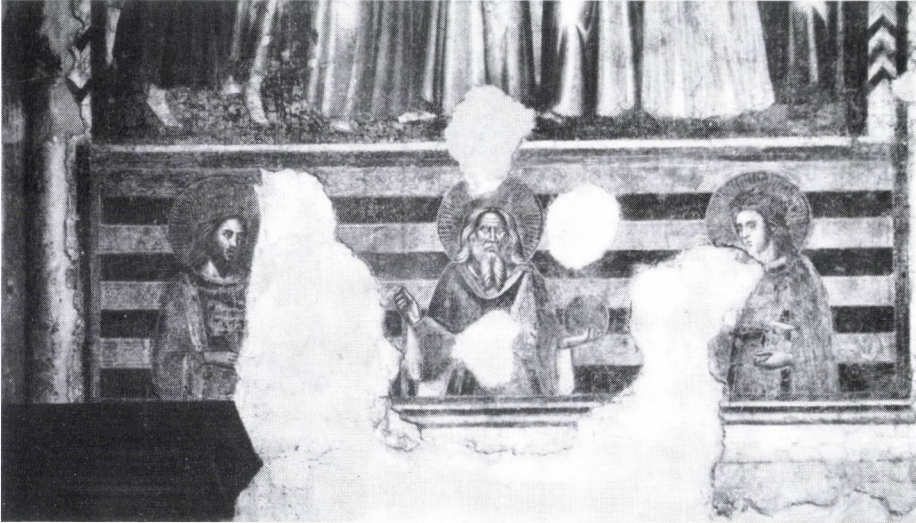
1. III. András király házioltára, Szent László és Szent Erzsébet pergamenre festett mellképével. 1253-1290. Bern, Historisches Museum, Itsz.301.

ennek a folyamatnak éppen Magyarországon nem tudjuk még nyomát követni. De éppen ez a freskó bizonyíték arra, hogy voltak, lehettek már ilyen emlékek, ha máshol nem, az udvarban, hiszen a magyar ikonográfiában nem éppen jártas itáliai mester(ek) csakis hazai legendaszövegetek, mintakönyveket, lapokat használhattak föl Magyarországi Mária útmutatásával, esetleg a királyné tulajdonában lévő, otthonról hozott alkotásokat tanulmányozva.⁵ Mária öccse mellesleg IV. László volt, tehát az ő védőszentje révén szűkebb családjában is igen erős lehetett a kötődés Szent László tiszteletéhez.⁶ A Santa Maria Donnaregina magyar királyszenteket ábrázoló freskójának tehát éppen az az óriási jelentősége, hogy az első olyan mű, ahol valamennyi magyar királyszent egyéni vonásokkal, jelvényekkel van fölruházva, s ez az ikonográfiai kompozíció azután a mindenkori divatot, fegyverzetet leszámítva, változatlan maradt az évszázadok folyamán.

Mária, nápolyi királyné életének egyik fő célkitűzése a dinasztikus kapcsolatok ápolása volt hazájával. Öccse halála után érvényesíttette trónörökösödési jogát és elsőszülött fiának, Martell Károlynak kívánta biztosítani a magyar trónt, majd az ő halála után fia örökébe lépve, beiktatta annak hétéves fiát, Károly Róbertet, hogy trónra jutásával lehetőség nyíljon a két korona egiesítésére. Mindehhez fontos eszköz lehetett a magyar szentek kultuszának meghonosítása a nápolyi királyságban. E törekvéseinek azonban nem csupán a templom magyar királyszentjeinek freskója a tanúja, amely alatt állítólag széke is állt.⁷

2. Pietro Cavallini (és műhelye): Freskó magyar királyszentekkel. Nápoly, Santa Maria di Donnaregina templom apácakórusának északi fala. 1308-1320.

3. A Cavallini-freskó részlete a magyar királyszentekkel.

II. A Chiesa dell'Incoronata Szent László-freskói

1406 augusztus első napján Zsigmond király Liptó vármegyét rendíthetetlen híveinek, Garai Miklósnak (†1433) és öccsének, Jánosnak (†1428) adományozta. A terjedelmes szövegű donációslevélből az is kiderül, hogy amikor az uralkodó 1403-ban Csehországban járt bátyja, Vencel megsegítésére, addig „...Quidam prelati et Barones necnon Proceres, maior scilicet pars dicti Regni nostri Hungarie... in vnum conspirantes Waradinum conuerunt, vbi presito Juramento *super capite sancti regis Ladislao corpolariter facto...*” azaz az ő trónfosztására és Nápolyi László behívására szövetkeztek.⁸

A váradi székesegyházban őrzött Szent László fejereklyetartóra tett eskü már a XIII. századtól kezdve szokásban volt, de az 1403 januárjában történt összeesküvés esetén nem pusztán egy közjogi aktusról lehetett csak szó, hanem szimbolikus értékkel is bírhatott, hiszen Durazzói (Kis) Károly magyar király fiának Szent László volt a védőszentje.

Durazzói László, a magyar köztudatban Nápolyi Lászlóként ismert trónkövetelő (1377. II. 11. – †1414. VIII. 6l.) nem a legtöbbet tárgyalt személyisége a hazai történettudománynak. Idehaza, néhány nápolyi levéltári forrásra támaszkodva, mindössze egyetlenegy monográfia született róla Miskolczi István tollából.⁹ Az Itália egyesítésére törekvő király alakja természetesen leginkább az olasz kutatást foglalkoztatta, bár ott sem találkozni túl sok bibliográfiai adattal.¹⁰ Újabbán nálunk Fügedi Erik, Mályusz Elemér, 1987-ben pedig Székely György foglalta össze alaposabban magyarországi trónigénylésének körülményeit.¹¹

4. Szent László koronázása. 1414. Leválasztott falkép az Incoronata templomban.

László mindig is magát tekintette Magyarország jog szerinti királyának, s már 1391 óta fiktív adományokat tett és különböző méltóságokat osztott ki. Törekvéseiben támaszkodott a bárók délvidéli pártjára, az ún. Ligára, amelyet már 1395-ben számontartott egy mantovai diplomata. Nápolyi királyságának konszolidációjával IX. Bonifác pápa teljes támogatását élvezve, 1403-ban partra szállt Zarában. Magyar hívei azt tanácsolták, hogy fegyverrel nyisson utat magának az országba és Fehérvárott a Szent Koronával koronáztassa meg magát. László azonban ehelyett a pápai legátussal szenteltetett föl egy diadémot és ezzel koronázta meg 1403 augusztus 5-én a szintén összeesküvővé vált Kanizsai János esztergomi érsek. Az egyház és a magyarság ideológiájának összeütközését láthatjuk ebben a tényben. László itáliai tanácsadói is tudták ugyanis, hogy a koronázást az esztergomi érseknek kell végeznie (mert ez az egyetemes egyházi rendszerhez tartozó vonás volt), de a Szent István-i korona elengedhetetlen volta (ami magyar jellegzetesség volt) érthetetlen lehetett számukra. Kanizsai érsek nyilván tisztában volt vele, de Zsigmond hívei is joggal állíthatták, hogy a trónkövetelőt „valamiféle korona formájú pogány koszorúval”, tehát „hamis koronával” koronázták meg, s így az aktus érvénytelen.¹²

E „koronázás” mégis kielégítette Nápolyi László dicsőségigényét és híveit magukra hagyva november 7-én visszatért Nápolyba. Csehországból

5. Szent László. Részlet a Szent László koronázása falképről.

hazaérkezve Zsigmond a lázadóknak bűnbocsánatot hirdetett s ezzel végképp megbontotta Nápolyi László táborát. Megkezdődött Luxemburgi Zsigmond uralmi stabilizációja. E történeti események előrebocsátására azért volt szükség, mert a Santa Maria Incoronata templom capella dell’Crocifisco falán „látható” XV. század eleji freskók Szent László-ikonográfiáját nagyon is megmagyarázzák a kor politikai csatározásai.

Az eredetileg profán célra, Palazzo di Giustiziaként fölépítette Incoronata templomot elsősorban a Roberto d’Odorisónak tulajdonított, 1343–1354 között készített freskók teszik nevezetessé. A itt tárgyalt, az oldalfalakon látható képek a XV. század elején készültek. A Luigi d’Aniello vezetésével folyt, s nem olyan rég befejezett restaurálásukig sokkal kevesebb figyelem kísérte őket.¹³

Ma a falakon csak szinópiákat láthatjuk, a leválasztott, fémvázakra erősített képeket előttük, illetve a hajóban helyezték el.¹⁴ 1997 októberében a templomban a reataurálásról készítette dokumentáció volt kiállítva.

A Szent László-képekről először érdemben, az utazási irodalmat leszámítva, Adolfo Venturi írt, ám témájukat tévesen határozta meg.¹⁵ Elsősorban a mesterkérdés foglalkoztatta, akit Carlo di Camerino körében vélt fölfedezni. George Kaftal viszont már az ikonográfiájuknak szentelt bővebb figyelmet, amelyet Szent László-legendájában, illetve a krónikákban talált meg.¹⁶ Mindezidáig legrészletesebben Ferdinando Bologna foglalkozott a freskókkal 1969-ben Milanóban megjelent *La Pittori alla corte Angioina di Napoli 1266–1414*. című hatalmas művében, hosszasan elemelve az egyes jeleneteket. Alkotójuknak a „Maestro delle storie di san Ladislao d’Ungheria” nevet adta, aki a „tiszteletreméltó Carlo di Camerino kollégája volt.”¹⁷ Fausta Navarro a *Le Pittura in Italia* sorozat Quattrocento kötetében tért ki ismét röviden a Szent László-történetre 1986-ban, ahol azonban a képalírás tévesen szerepel.¹⁸ Gyakorlatilag a teljes kápolna szélességét kitöltő Szent László-festmények 1414-ben készültek el, Nápolyi László halálakor. Ámbár, mint fölsoroltuk, az olasz szakirodalom szinte a XIX. század végétől számontartotta a falképeket, a magyarországi kutatás egyáltalán nem vett róluk tudomást.

*1. Szent László megkoronázása (San Ladislao si reca al tempio per essere incoronato re)*¹⁹

I. László megválasztása után nem koronáztatta meg magát, a Képes krónika késői, legendás betoldása szerint azért nem, mert „... inkább égi koronára vágyott, mint földire, és nem az életben lévő király koronájára. De folytonosan lelke mélyén nem is akarta, hogy törvényesen megkoronázzák és birtokolja a koronát, hogy visszadhassa az országot Salamonnak, s övé a hercegség legyen, ha szilárd lehet köztük a béke...”²⁰ Valójában Géza néhány éve nyert bizánci koronájának személyi vonatkozásai olyan mér-

6. Keleti harcok. Részlet a Csatajelenet képből.

tékben köztudottak voltak, hogy még nem alakulhatott ki a regália legalizáló ereje. VII. Gergely pápa tudatosan a „választott királynak” írta leveleit hozzá 1078-ig. 1079-ben azonban már nem *duxnak*, vagy *electusnak* címezte, hanem *rex Ungarorumnak*, ami valószínűsíti, hogy legalis megkoronázása mégis megtörtént. Talán egy olyan koronával, melyet feleségével együtt kapott. A Képes Krónika miniátora mindenesetre jobbnak látta az angyalok által hozott koronával alátámasztania az esemény leírását.²¹

A nápolyi Szent László-koronázása jelenetnek nincs magyarországi párhuzama. Kompozíciójával némi hasonlóságot a magyar Anjou Legendárium mutat, nyomatékosan sugallva a hiteles székesfehérvári ordót. A kompozíció ott Jézus jeruzsálemi bevonulására emlékeztet, s ugyanezt a szituációt figyelhetjük meg a nápolyi freskón is. A virágvasárnapi bevonulásra, illetve a keresztvivő Krisztusra emlékeztető mezítlásas, fehér ruhás, imádkozó Szent László a koronázás színhelyére vonul. Mögötte egy koronát vivő világi férfi halad. E koronában Ferdinando Bologna a Magyar Szent Koronát vélte fölismerni. A „király” mögött udvari méltóságok sorakoznak, előtte a székesegyház bejáratánál álló klerikusok csoportosulnak. A leendő uralkodó lábát egy fekvő, idős arcvonású férfi csókolja. Előtte egy pap imádkozik. E koronázási szertartás tulajdonképpen egyes részcelemek együtteséből állt össze, s egy olyan rituálét kell ebben látnunk,

mint Gerics József ezzel kapcsolatban már kifejtette, amit közkeletűen választásnak neveznek a felkenésen, illetve a koronázáson át a hódolásig és az uralkodói jelvények átadásáig, sőt a királyi hatalom tényleges kézbevételeig, amelyek mindegyikének megvolt a maga jelentősége.²²

Nem elképzelhetetlen, sőt nagyon is valószínűnek tűnik, hogy Nápolyi László (eltekintve immár a templom titulásától), akit a magyar jog szerint törvénytelenül koronáztak meg, tudatosan választotta éppen ezt a témát, hiszen valószínűleg védőszentje sem nyerte el a Szent Istváni koronát a legitim uralkodó alatt, s e freskóval talán egykori trónkövetelő igényeinek igyekezett igazát adni. Az sem kizárt ezek után, hogy a portrészzerű vonásokkal fölruházott Szent Lászlóban Nápolyi László rejtett képmását lehetne keresnünk.

2. Csatajelenet

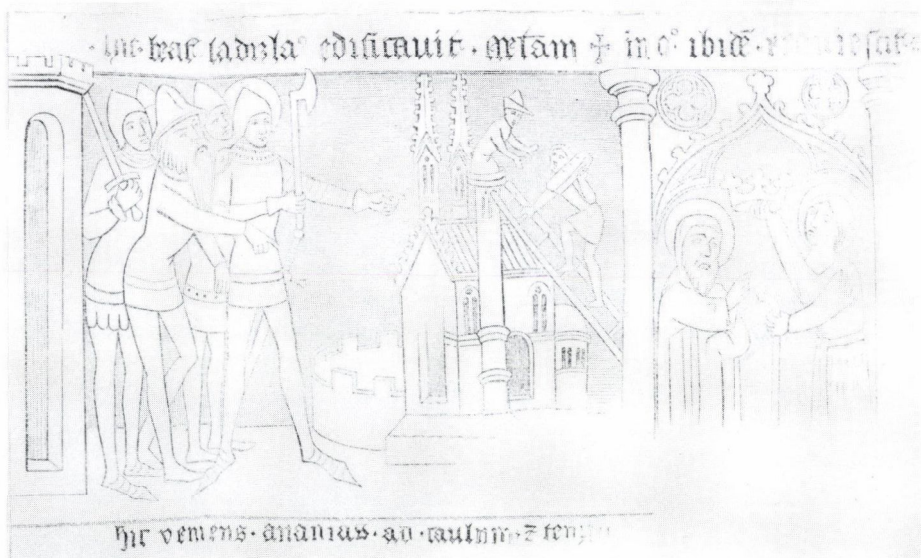
A koronázási jelenet alatt egy csatajelenet látható, rendkívül mozgalmas kompozícióba sűrítve. A legváltozatosabb harci viseletek teljes és félvértű, csöbörsisakos, sisakdíszes „magyar „ csapat a velük szembenálló keleti alakulattal. E kép jobb oldalán Szent László küzd fehér lovon maga mögött tartott bárdjával. Kilétét csupán gloriólája és harci fegyvere árulja el. Ellenfele egy fehérkaftános kun (?), akibe egy harcos dárdát dőf. Figyelemreméltó ellenfele viselete; szakálla, mely copfba van fonva, s kaftánszerű zárt ruházata. Tipikus, mondhatni már-már közhelyszerű csatajelenet, melyet a XIV. század végén, XVI. század elején számos freskón és miniatúrán láthatunk. Nem a téma a fontos, hanem a fegyverzet, ahol egy egész arzenált láthatunk a struccos sisakdíszes fejjvédőkön át a legváltozatosabb páncéltípusokig. Valószínűleg ez az ikonográfia sem véletlen, különösen a fegyverzetet illetően nem, hiszen Nagy Lajos öccse halálát megboszulandó kétszeri nápolyi hadjárata során a magyar lovasság többségét és a külföld számára is legjellegzetesebb alakulatát a portyázásra, s a meglepő hadmozdulatokra kiválóan alkalmas, jórészt kunokból álló könnyűlovasság alkotta, akikre még élénken emlékezett a rettegesben tartott nápolyi lakosság.²³

3. Szent László tiszteletét fejezi ki Szent István koronája előtt („*San Ladilaso venera la corona di sancto Stefano*”)

Erősen sérült falkép, Bologna meghatározása egyelőre igazolhatatlan. A téma a magyarországi emléanyagban mindössze egyetlen egy helyen, a bántornyai freskóciklusban fordul elő. Bal oldalon glorióla nélkül talán Szent László király ül, vele szemben a szerzetesi ruhába öltözött Salamon király hasonló helyzetben. Stílusát Bologna Tommaso da Modena köréhez

7. László király megkoronázása a bántornyai falképen. Storno Ferenc rajza. Közölve: Rómer Flóris: Régi falképek Magyarországon. Bp.1874.

8. Salamon király és Szent László kibékülése a bántornyai falképen. Storno Ferenc rajza. Közölve: Rómer Flóris: Régi falképek Magyarországon. Bp.1874.

kapcsolta, s ikonográfiailag alighanem a székesfehérvári, 1083. évi szenttéavatásokhoz kapcsolódik, jóllehet a freskó erősen roncsolt állapota egyelőre további hipotéziseket kizár.

Akárcsak a Santa Maria Donnaregina királyfreskóinál, itt is fölvetődhet a kérdés, hogy a műhely milyen mintaképeket, invenciákat kaphatott az egyes témák kidolgozásához. Minden bizonnyal szerepe lehetett benne magának Nápolyi Lászlónak is, de azoknak a magyar híveinek is, akik visszahajóztak vele Nápolyba.²⁴

Nápolyi Lászlónak magyar trón igényével szemben vívott harcának szimbolikus jellege megfogalmazásával, egy győzelemre törekvő politikai programnak vallási köntösben való megjelenítésével állhatunk szemben, ami természetesen nem zárja ki a királynak Szent László irányában tanusított vallási buzgalmának a lehetőségét.

III. Nápolyi László síremléke

A *San Giovanni a Carbonari* templomban fölállított monumentális síremléken egy kivont kardú, takaróval bevont lovas alak látható. Alatta DIVUS LADISLAVS fölirat olvasható. E latin terminológia elgondolkodtató abból a szempontból, hogy itt nem csupán egy tipikus XIV–XV. század itáliai síremlék egyik változatával állunk szemben, hanem egy utalást kell látunk itt is Szent Lászlóra, pontosabban váradi lovasszobrára és arra a Váradra, ahonnan a Zsigmond elleni összeesküvés elindult? Az oldalsó fülkékben elhelyezett, egyelőre meghatározhatatlan királyalakokban talán szintén Szent Lászlót kell keresnünk.²⁵

*

A nápolyi Szent László-kultusz tehát minden bizonnyal összefüggésben állt az Anjouk propagandájával. Lényegében ezt folytatta Kis Károly és fia, Nápolyi László is, de ugyanez a tendencia érvényesült egy más vonalon Luxemburgi Zsigmond magyar király politikájában is, amely 1412-ig igen intenzív volt. Valószínűleg nem véletlenül. Lehetséges, hogy a Szent László váradi fejedelmek tartózkodására esküt tevő összeesküvőkkel szemben, vagy talán őket megnyerni akarván erősödött meg, majd a lázadás lecsillapodásával érdektelenné vált.²⁶

9. Szent László alakja, részlet a Szent László és Salamon király kibékülését ábrázoló freskóból. Nápoly, Incoronata templom.

JEGYZETEK

- ¹ BANFI, Florio: Ricordi Ungheresi in Italia. Annuario IV. (1940–1941) 137–189. BALOGH Jolán egy-egy kiemelkedő műtárgy azonosításával foglalkozott. GENTHON István óriási adatgyűjtése a külföldön található magyar műtárgyakról mindezülig nem jelent meg. Kéziratai (több változatban) a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató intézetének Adattárában található (leltározatlan anyag). Egyéb feldolgozás: SZENTPÉTERY Imre: Magyar vonatkozású műmlékek Nápolyban. Uránia (1908) 379–384. Óváry Lipót: A nápolyi magyar műemlékek. Budapesti Szemle. III. (1874) 403–410. I. Mária sírja és a Donna Regina falképei.
- ² LUKÁCS M.: A Szent László kép története. A Jel (1990) 2–5; SZAMOSI J.: Egy világhírű Szent László kép. Életünk XXIV. (1992/6. szám) 8; LUKÁCS M.: Az altomonte-i Szent László kép története. Művészettörténeti Értesítő XLII. (1993) 1–10, PROKOPP M.: Simone Martini Szent László képe Altomonte-ban. In: Szent László és Somogyvár. Tanulmányok a 900 éves Somogyvári Bencés Apátság emlékezetére. Szerk.: Magyar K. Kaposvár, 1992. 137–144.
- ³ A falképeket 1983–84-ben restaurálták. Magasságuk 50 cm, szélességük: 166 cm. Válogatott irodalmuk: SETTEMBRINI, L.: La pittura di Donna regina descritta. Napoli, 1865; POMPEIS, G. M.: Memorie storiche intorno al monumento ed alle pitture della vecchia Chiesa di Donna Regina. Napoli, 1866. 83; Rómer Flóris vegyes művészettörténeti jegyzetei. ROMER Flóris iratai. Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára. Oct. Hung. 501/1. 156; BERTHAUX, E.: Santa Maria di Donna Regina e l'Arte senese a Napoli nel secolo XIV. Napoli, 1899. 52; CHERICI, G.: Il retsauro della chiesa dio Santa Maria di Donnaregina a Napoli. Napoli, 1934. 11–12; LE-POLD A.: Szent István király ikonográfiája. In: Emlékkönyv Szent István halálának kilencszázadik évfordulóján. Szerk.: Serédi J. III. Budapest, 1938. 126; ÓVÁRY L.: A nápolyi magyar történelmi műemlékek. Budapesti Szemle. Új folyam LXXXIV. (1947) 402–410; VAYER L.: Masolino és Róma. Mecénás és művész a reneszánsz kezdetén. Budapest, 1962. 312; POGÁNY BALÁZS E.: Capua kapuja. Küküllői János krónikájának művészettörténeti forrásairól. Művészettörténeti Értesítő XXIV. (1975) 17–24; CSER-PALKOVITS I.: Szent László külföldi emlékei. 2. Keresztény Élet, [1996. III. 3.] 7.
- ⁴ Bern, Historisches Museum. Ltsz.: 301
- ⁵ Az ún. Három Magyar Királyszent együttes ikonográfiájáról a korábbi irodalommal v.ö. KERNY T.: László király szentté avatása és kultuszának kibontakozása (1095–1301). In: Ősök, táltosok, szentek. Tanulmányok a honfoglaláskor és Árpád-kor folklórából. Szerk.: Pócs É. – Voigt V. Budapest, 1996. 186.
- ⁶ KERNY i.m. 184–185.
- ⁷ PROKOPP i.m. 144.
- ⁸ Kiadva: Hazai Okmánytár – Codex Diplomaticus Patrius Hungariae. VII. A Magyar Tudományos Akadémia pártolása mellett kiadja: Ipolyi Arnold – Nagy Imre – Vághelyi Dezső. Budapest, 1880. 432–401. 445. tétel
- ⁹ MISKOLCZY István: Nápolyi László. Századok LV–LVI. (1921–1922) 330; 499–523. (Korábbi kutatásokra támaszkodva: ÓVÁRY Lipót: Nápolyi Anjou-kori kutatások. Századok XIII. (1879) 218–222; SZALAY József: Nápolyi László trónkövetelése és Velence. I. II. III. IV. Századok XVI. (1882) 557–564., 643655., 751–759., 836–844.
- ¹⁰ Például CUTULO, A.: Lineamenti di una storia di re Ladislao. Napoli, 1927; CUTULO, A.: Re Ladislao d'Angio-Durazzo. I–II. Milano, 1936.
- ¹¹ FÜGEDI Erik: Uram királyom... A XV. század hatalmasai. Budapest, 1974. 63., 165; MÁLYUSZ Elemér: Zsigmond király uralma Magyarországon. 1387–1437. Budapest, 1984. 30., 37., 52.54., 89–90., 110., 151., 175., 209., 212., 214.; SZÉKELY György: Luxemburgi Zsigmond, egy közép-európai uralkodó. In: Művészet Zsigmond király korában 1387–1437. Tanulmányok. Szerk.: BEKE László – MAROSI Ernő – WEHLI Tünde. Budapest, 1987. 29–69.
- ¹² FÜGEDI i. m. 165.

- ¹³ Restaurálási dokumentáció a templomban 1997 nyarán.
- ¹⁴ Restaurálási dokumentáció, 1997-ben a helyszínen. Méretük 577×244 cm., 266×281 cm., 546×594 cm.
- ¹⁵ Helyszíni beszámoló alapján.
- ¹⁶ VENTURI, Adolfo: *Storia dell'Arte Italiana*. V. Milano, 1907. 636–638.
- ¹⁷ KAFTAL, George:
- ¹⁸ BOLOGNA, Ferdinando: *Pittori alla corte Angiona di Napoli 1266–1414 e un riesame dell'arte eta'friderciara*. Roma, 1969. 346–349.
- ¹⁹ NAVARRO, Fausta: *La pittura a Napoli e nel Meridione nel Quattrocento*. In: *La Pittura in Italia. Il Quattrocento*. II. Red.: Roberto, Contini – Celia, Cinetti. (Venezia), 1987. 446–447. 626. kép.
- ²⁰ Az idézett olasz nyelvű ikonográfiai meghatározások Ferdinando Bologna idézett művéből származnak.
- ²¹ *Képes Krónika*. Fordította. Bellus Ibolya. Budapest, 1986. 162–166.
- ²² Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára. Fol. Lat. 401. Fol. 46 verso.
- ²³ GERICS József: Szent László uralmának vitás kérdései a legendában és a krónikában. In: GERICS József: *Egyház, állam és közgondolkodás Magyarországon a középkorban*. Szerk.: Zombori István. Budapest, 1995. 137–143.
- ²⁴ Nápolyi László politikája, haditettei, különösen az Itália egyesítéséért vívott harca párhuzamba állítható Szent Lászlónak, védőszentjének katonapolitikai küzdelmeivel. Számos párvialban vett részt, mint ezeket Miskolczy István forrásokra hivatkozva idézte is a már említett, a Századokban megjelent 1922-es tanulmányában. (501.)
- ²⁵ Közéjük tartozott többek között Szepesi János is, aki 1407-től 1410-ig ül a nápolyi érseki trónon. Kézirat a Magyar Katolikus Lexikon számára (Viczián János).
- ²⁶ A Nápolyban előkerült Szent László-émlékek száma a történeti, művészettörténeti kutatás számára még további feladatokat tartogat. Számtalan részletkérdés, mecenatura, ikonográfiai program stb. mindmáig tisztázatlan. (Mária királyné, Filippo Sangineto, Nápolyi László). Jóllehet a magyarországi emlékanyaggal az összevetés számos problémát vet föl; nem zárható ki a szórványos emlékanyag (Magyar Anjou Legendárium, Képes Krónika, bántorynnai freskóciklus) összehasonlító vizsgálata sem, illetve a későbbi korok emlékanyagának bevonása az esetleges kapcsolódási pontok föltérképezésénél. Érdemes bevonni a későbbi vizsgálatok tárgykörébe az egykori Liga tagjainak műpártoló szerepét, mert úgy tűnik, hogy jónéhány esetben (Bebekék, Garaiak) ez eredménnyel járhat. Ezen a helyen szeretnék köszönetet mondani Prokopp Máriaának, aki helyszíni kutatásainkban és az irodalmi tájékozódásban segítséget nyújtott.

Summary

TRACING MEDIEVAL RELICS OF SAINT LADISLAS IN NAPLES

Art historians doing research in Southern Italy, mostly on grants received between the two World Wars, above else regarded two works of art as having certain links with the art patronage of the Anjous of Naples: the fresco depicting Hungarian canonized royals in Santa Maria Donnaregina; and the panel painting originally forming part of the polyptych associated with Simone Martini, held in Altomonte. Most probably both works owed their existence to the art patronage of Mary of Hungary. Much less was known by Hungarian art historians about the Saint Ladislav cycle of the Church of Santa Maria Incoronata (Naples), dating back to the first half of the 15th century, which was in all probability commissioned by Ladislav of Naples in honour of his patron saint, at the same time meaning to demonstrate Ladislav's own political goals. The artist, who has been traced to the circles of Carlo di Camerino, painted themes which might have been germane to Ladislav's actual interests.